

SAMLAREN

T I D S K R I F T

F Ö R

S V E N S K L I T T E R A T U R H I S T O R I S K

F O R S K N I N G

NY FÖLJD. ÅRGÅNG 33

1952

U P P S A L A 1 9 5 3

S V E N S K A L I T T E R A T U R S Ä L L S K A P E T

UPPSALA 1953

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI AB

537165

Miscellanea.

Fru Lenngrens »Infall» — ett epigrams proveniens.

Epigram-motiven har som bekant i regel mycket gamla anor, och att fru Lenngrens epigram därvidlag icke utgör något undantag är väl dokumenterat. En komplettering av den redan långa listan av »förebilder» är därför föga uppseendeväckande, även om det som i detta fall rör sig om ett par mycket bekanta rader:

Infall.

Så högst olycklig är min lott,
(Skrek en som all sin tid för motgångsböljan drifvit)
At om Hattmakare jag blifvit
Ej människjorna Hufvun fått.¹

I författarinnans 1857 utgivna Samlade Skalde försök upptas detta epigram under rubriken »Originaler», dit det enligt utgivaren, Carlén, »ovillkorligen» hör (s. iv). Så vitt jag kunnat konstatera, har det icke sedan dess avslöjats, var fru Lenngren hämtat idén; att dikten icke är ett original har dock säkerligen många haft på känn.

Emellertid finner man i *Mercure de France* den 25 dec. 1779, s. 685 f., en skämtsamt versifierad conte, *La Fatalité*, där författaren, »M. de Saint Peravi», skildrar sin formidabla otur i alla livets skiften. Måttet synes honom äntligen rågat:

Lors j'osois tout haut m'écrier:
Oui contre moi, dans tout métier,
Le sort bande son arbalète:
Si le ciel m'eut fait chapelier,
Il eut fait les hommes sans tête.

Förutom de två sista raderna tyder även anföringsverben »skrek — m'écrier» alldeles bestämt på att vi här har att göra med fru Lenngrens utgångspunkt. Det starka beroendet är ju uppenbart. Men i epigram-genren kommer det långt mera an på *formuleringens* fyndighet, snärtighet och elegans än på tankens originalitet. I den mån fru Lenngren lyckats att vid översättningsarbetet ge sina lånade skämt en personlig konstnärlig form, kan därför hennes epigram med en viss rätt betraktas som hennes litterära egendom. I detta speciella fall är det tvivelaktigt, om man bör tillämpa en så fattad författarrätt.

Det förtjänar dock påpekas, att författarinnan funnit sitt uppslag i en conte, vars 43 första, helt likgiltiga rader utgör en oproportionerligt bred bas för de två avslutande radernas lustighet. Dikten gör i sin helhet ett mycket mediokert intryck. När fru Lenngren lånar poängen, använder hon den med sin osvickliga stilkänsla till ett anspråkslöst fyraradigt epigram, som hämtar en stor del av

¹ Tryckt i Stockholms Posten den 27 febr. 1795, nr 48. (Lenngren, Saml. skr., utg. Sv. Vitt. samf., 2, s. 142, samt kommentaren *ibid.*, 6: 3, s. 327.)

sin verkningkraft just ur lakonismen. I själva verket är det först fru Lenngren, som haft talangen att presentera det lilla skämtet på ett artistiskt sätt.

»Infall» bekräftar sålunda vad de trogna läsarna redan visste: att åtminstone fru Lenngren hade sitt goda huvud i behåll.

Lennart Breitholtz.

Johan Olov Wallins På min grav.

I Personhistorisk tidskrift 1950, s. 87, har Daniel Almqvist påpekat, att Johan Olof Wallins berömda gravskrift i tryck icke fått exakt den form som Wallin själv givit den. Emellertid stöder Almqvist sin rättelse — en enda — blott på en av E. W. Bredberg gjord avskrift, förvarad i KB under signum I v. 5: 4, fastän den lilla strofen är bevarad i original, nämligen i Wallins konceptbok, som tillhör Solna hembygdsMuseums Wallinsamling.

Dikten trycktes första gången 1847 i Samlade Vitterhetsarbeten av Johan Olof Wallin (I, s. 153) och har i denna form fått en avsevärd spridning i antologier samt läse- och läroböcker:

Jordens Oro Viker:
För den frid som varar:
Grafven allt förliker,
Himlen allt förklarar.

Vid jämförelse med konceptbokens originalhandskrift finner man här redan på första raden de tre felen, att det står *Jordens* i stället för *Jordisk*, *Viker* för *Wiker*, samt att Wallins komma efter *Wiker* glömts bort. I den andra raden har man tryckt *frid* i stället för *Frid* och satt kolon efter *varar*, medan Wallin där har punkt. I en not till ifrågavarande sida i Wallins Vitterhetsarbeten meddelas, att man funnit strofen bland Wallins efterlämnade papper och låtit anbringa den på hans gravvård. Här avses tydligen Bredbergs avskrift.

Det tryck av dikten, vilket Almqvist låtit utföra i ovan nämnda uppsats, stämmer inte riktigt med konceptbokens original, men det återger ej heller Bredbergs avskrift så noga som man väntar sig, eftersom Almqvist ju beträtt korrigeringsväg. Graden av tillförlitlighet hos Bredbergs avskrift framgår av att han andra gången ordet allt förekommer glömt ena l-et, vilket Wallin inte gjort. Almqvist har här med tystnad rättat stavfelet. Emellertid hade Bredberg korrekt iakttagit, att Wallin sin vana trogen började alla versrader med stor bokstav och att Wallin skrev *Wiker* med (dubbelt) W. Däremot har Bredberg ej uppmärksammat, att *Frid* var skrivet med (stort) F. Dessutom har han utbytt Wallins kommatecken efter *förliker* mot punkt. Almqvists version av epigrammet innehåller tyvärr inte bara de av Bredberg gjorda felen utan även ytterligare följande: Almqvist har börjat raderna 2 och 4 med liten bokstav och ej tagit med skiljetecknet efter *förliker*. I Almqvists publikation saknar dikten rubrik liksom i Bredbergs avskrift.

I nedre högra hörnet på insidan av andra pärmen till Wallins konceptbok står det exakt så här:

På min graf.
Jordisk Oro Wiker,
För den Frid som varar.
Grafven allt förliker,
Himlen allt förklarar.

Men konceptboken ger även besked om tiden för diktens tillkomst, något som också innebär ny kunskap, eftersom man hittills icke kunnat lämna bärande upplysningar härvidlag. Det har gissats åtskilligt. Även i tryck har det förekommit påståenden, som måste avvisas såsom direkt oriktiga. Ett sådant är t. ex. Joel